מגנזי המלך

עובדות מוכיחין, שסיפר רבינו בנועם שיחין, בסעודתא דחקל תפיחין

פרשת בשלח תשפ"ב לפ"ק
| גליון כ"ט |

סיפורי קודש שסיפר כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א על

מרן הגה"ק העצי חיים זי"ע (ב)

יומא דהילולא קדישא ו' שבט

דער קדושת יו"ט האט נישט געהאט קיין קינדער א לאנגע צייט, און האט ער זיך אסאך געפראוועט ביים דברי חיים,[1] ווען דער זיידע ז"ל דער עצי חיים איז געבוירן און ס'איז געווען א נאכט פאר'ן ברית, האט די באבע געחלומט אז זי זעהט דעם דברי חיים און ער זאגט איר 'כ'האב צוגעזאגט און כ'האב געהאלטן די הבטחה',[2] דער ייטב לב - וואס האט נאך דעמאלטס געלעבט - האט געזאגט, אזוי? אז ער (הדברי חיים) האט זיך מטריח געווען, זאל מען א נאמען געבן 'חיים' נאך אים, דער קדושת יום טוב געוואלט א נאמען געבן 'צבי' אליינס, נאכ'ן חכם צבי, וייל די רביצין איז געווען א אייניקל פונעם חכם צבי.[3]

ווען דער זיידע דער עצי חיים איז געבוירן געווארן האט דער קדושת יו"ט געוואוינט אין טעטש. ווען דער קדושת יו"ט איז געפארן אויף די צווייטע טעג פסח קיין סיגוט, האט ער דערציילט פארן פאטער דער ייטב לב אז "חיים הערש האט שוין געפרעגט די קשיות ביים סדר"... דאס איז ביי איהם געווען א גרויסע שמחה.

האט דער ייטב לב געזאגט "אזוי? כ'וויל ער זאל מיך אויך פרעגן די קשיות". האט מען איהם אריינגעברענגט פון טעטש קיין סיגוט, און דער ייטב לב האט איהם געמומען אויפן שויס און ער האט אים געהייסן פרעגן די קשיות. און ער האט טאקע געפרעגט די קשיות. פון דעם איינעם מאל האט דער עצי חיים געדענקט דעם ייטב לב'ס צורה, יענעם זומער ו' אלול איז דער ייטב לב נסתלק געווארן.

*

דער זיידע דער עצי חיים איז געווען א חתן ביים בארדיובער רב - רבי משה'לע פון בארדיוב (בן הגה"ק רבי ברוך מגארלין ז"ל, בן מרן הק' מצאנז ז"ל וחתן מרן הייטב לב ז"ל) - אלץ יונגל איז ער געווארן א חתן, און ממש פאר די חתונה איז די כלה ל"ע פלוצלינג אוועק, זי האט עפעס געגעסן און זי האט זיך דערשטיקט ר"ל.[4]

---

1 וז"ל המכתב שכתב הרה"ק מצאנז למרן הקדושת יו"ט: "ב"ה א' ויקהל תר"ל לפ"ק צאנז. החיים והשלום לכבוד ידידי מחו' הרב המאה"ג החריף החסיד המפורסם בש"ק כש"ת מו"ה ליפא נ"ו והגליל יצ"ו. קיבלתי לנכון ט"ו ר"כ (רובעל'כסף) מיד ח"ב (חתן בני) הוא אחיו הרב החריף כ' מו"ה ר' משה יוסף נ"ו ה' ר"כ לפ"נ ועשרה ר"כ אשר אסף וקיבץ מאת אנשי שלומינו החסידים היקרים יחי' יראי ה' והנני להתפלל בעדכם שיברך אתכם השי"ת בבני חיי ומזוני רויחי ותצליחו בכל אשר תעשו ותזכו להחזיק תמיד ידי תלמידי חכמים ולעסוק במצוות ומעש"ט מתוך נחת והרחבה ולא יתייאש עצמו ווזגתו תחי' כי בצפייתנו צפינו שלא ימנע מכם פרי בטן וד' הטוב יחמול עליכם ובמהרה תושעו בורע ברכת ה' כנפשם ונפש ידידו דבש"ת (דורש בשלום תורתכם) באהבה ונ"ח (ונפש חפיצה). הק' חיים הלבר שטאם".

אחיו רבי משה יוסף טייטלבוים מוסיף על מכתב הנ"ל וכותב בשולי הירעיה וז"ל: "גם אנוכי דו"ש כבוד אחי ידידי וכו' הנה עשיתי בקשתו והעמדתי יין עבורו בשעת הסעודה גדולה והשיב לי הרה"ק בזה הלשון: 'איך האב אים הערשט אין זינגעהאט' והנה גם ממך אבקש לשלם שכר טרחתי להזכירני לפני כ' אבי הרה"ק (הגה"ק בעל ייטב לב ז"ל) שיברכני בממון וד"ל. דברי ידידו אחיו הדו"ש באהבה העומד לשרתו בכל עת. הק' משה יוסף ט"ב".

ומן הראוי לציין כי שנה לאחמ"כ שוב כתב מרן הדברי חיים ז"ל למרן הקדושת יו"ט ז"ל מכתב שני, וגם שם מבטיח לו שיוושע בזש"ק, וז"ל: "ב"ה ג' לסדר לזכרון להם וגו' תרל"א לפ"ק צאנז. החיים והשלום וכל טוב לכבוד ידידי מחו' הרב המאה"ג החסיד המפורסם בנש"ק כש"ת מו"ה ליפא נ"י ט"ב האבד"ק טעטש יע"א והגליל. הגיעני לנכון סך י"ב ר"כ אשר נתן מעכ"ת למחו' המופלג החסיד בש"ק מו"ה וואלף כץ ראפפארט נ"י מאשר אסף מאיזה אנ"ש יחיו והנני מחזיק לו טובה רבה על טרחתו ופעולתו הטובה והנני מתפלל בעדו תמיד ובעד זוגתו הרבנית תחי' שיעמוד לכם זכות אבותיכם הקדושים להבנות בבנים ש"ק וברכה לראש המתנדבים יתן לכם הש"י שפע וברכה והצלחה בני חיי ומזוני רויחי ותזכו לעסוק במצות ומע"ט ולהחזיק תמיד ידי ת"ח מתוך נחת והרחבה ומחמת חולשתי ותשות כחי לא כתבתי בעצמי והנני שלום. וישלם ד' גמולו הטוב שגמל עמדי לכבוד התורה ובטוח אני שיוושע במהרה בבני חיין וקיימי כנפש מחו' ש"ב דבש"ת. הק' חיים הלבר שטאם".

2 ואכן ברכת הצדיק עשתה פירות ובשנת תמ"ר יפרח זכה מרן הקדושת יו"ט ז"ל ונולד לו בנו בכורו מרן העצי חיים, ולגודל השמחה נסע מרן הייטב לב במיוחד על שבת קודש פרשת ויחי להשלום זכר מעירו סיגעט לק"ק טעטש מקום כהונתו של מרן הקדושת יו"ט להשתתף בשמחתו, ובליל שב"ק בסעודת השלום זכר אמר אז הייטב לב שתפילתו בפיו שהבן הנולד לבנו הקדושת יו"ט יעלה בדרגא עילאי עד כדי כך שהוא יתכבד בו, ובתוך דבריו אמר אז דבר נחמד ומביאו העצי חיים בספרו עה"ת ח"א פר' נשא, ומגודל ענוותנותו לא גילה העצי חיים מתי אמר הייטב לב תורה זה, וזה לשון קדשו שם: "שמעתי מפי קודש אבי אמו"ר זללה"ה שאמר משמיה דאביו מרן בעל ייט"ל זללה"ה לפרש הכתוב מה שבירך יעקב אבינו ע"ה את מנשה ואת אפרים ויקרא בהם שמי ושם אבותי והכוונה דהנה מדרך העולם אם הבן הוא אב בחכמה ומפורסם בעולם לשם ולתהלה יותר מאביו אזי האב מתייחס ונקרא על שם בנו ר"ל שאומרים זהו אביו של פלוני וכמו שאמר הכ' יתרו חותן משה וכן אם אביו יותר מפורסם ונודע טבעו יותר מהבן אזי הבן נקרא על שם אביו והיינו שבירך יעאע"ה את נכדיו ויקרא בהם שמי היינו אשר שמו של יעקב יקרא על שם בניו וכלום מתקנא בבנו ור"ל אשר בניו יהיו חשובים ונקראים בעולם יותר ממנו והוא יקרא בהם".

3 הרבנית הצדיקת מרת חנה היתה בת הגה"ק רבי יואל אשכנזי ז"ל אבד"ק זלאטשוב בעל שו"ת מהר"י אשכנזי, חתנו של הגאון רבי הירש תאומים ז"ל אבד"ק קאליש, חתן הגאון רבינו יעקב מליסא ז"ל בעל חוות דעת, בן הגאון רבי יעקב משה ז"ל, בן הגאון רבי נתן ז"ל, בנו של החכם צבי ז"ל.

4 ידוע שאמר אז הרה"ק מבארדיוב ז"ל שיותר מצטער על זה שאבד את העצ"ח ממה שמצטער בפטירת בתו ר"ל.

ומן הראוי לציין כי בעת קישור החיתון עם בתו של הרה"ק מבארדיוב קיבל מרן העצי חיים "חתן זייגער" במתנה כנהוג, ואחר שנפטרה הכלה שמר על השעון, וברבות השנים כשלקח את הגה"צ מסלאטפינא ז"ל כחתן לבתו נתן לו השעון הזה במתנה, באומרו כי בכך רצה להשיב את הפקדון, כי הגה"צ מסלאטפינא היה נכדו של הרה"ק מבארדיוב.

כל הזכויות שמורות ©

נאך וועז ס׳האט דאס פאסירט, האט דער קדושת יום טוב געזוכט א שידוך צו טוהן א צווייטן מאל, האט ער געזאגט "איך זוך א שידוך און וויל חתונה מאכן", האט מען דעמאלטס אנגעטראגן אלס מחותן דעם זיידן רבי שלום אליעזר, האט ער געזאגט אז ער וויל נישט צעגערן מיט די יארן, זי איז אבער נאך געווען יונג - דער עצי חיים איז אלט געווען פופצן-זעכצן יאר ביי די חתונה - האט רבי שלום אליעזר אנגעפרעגט זיין שווער רבי מאטעלע הארנסטייפלער איבער דעם שידוך "מ׳טראגט מיר אן דעם שידוך, און מ׳וויל גלייך חתונה מאכן, אבער די טאכטער איז נאך יונג..." האט ער איהם געענטפערט "וואס איז דער ספק? זי איז יונג? וועט זי נישט האבן קיין קינדער די ערשטע פאר יאר", און אזוי איז טאקע געווען.

וועז ס׳איז שוין אריבער צוויי יאר פון די חתונה, און זי האט נאכנישט געהאט קיין קינדער, האט מען געזאגט אז אין באד אין קרעניץ קען מען האבן א רפואה, איז זי געפארן קיין קרעניץ.

דער שינאוער רב איז דעמאלטס געווען אין קרעניץ, איז די באבע אריין צום שינאוער רב - דאס איז דאך געווען איר פעטער - און זי האט זיך מזכיר געווען אז זי האט פראבלעמען, דעם שינאוער רב׳ס גאר׳טל איז געליגן אויפן טיש, האט ער איר געזאגט "נא דיר דעם גאר׳טל און טוה עס אן", און זי האט עס אנגעטוהן, און נאכדעם האט ער איר געזאגט "יעצט טוה עס צוריק אויס".

וועז זי איז אהיים געקומען איז זי געהאלפן געווארן, האט זי געזאגט "מענטשן זאגן אז אין קרעניץ ווערט מען געהאלפן, אוודאי, וועז דער שינאוער רב איז דארט...", דער טאטע ז"ל האט דאס געהערט פון זיין מאמע, דאס איז די מעשה ארגינעל.

*

דער שינאוער רב איז אויך געקומען צו פארן צו די חתונה פון זיידן ז"ל קיין טארנא (מקום מגורי חותנו הרה"ק מהרש"א ז"ל אבי הכלה באותו זמן).[5] דאס האב איך געהערט פון ר׳ חיים הערש יאקאבאוויטש,[6] ווייל זיין טאטע איז מיטגעפארן מיט׳ן קדושת יו"ט קיין טארנא צו די חתונה. אויפ׳ן וועג האט דער קדושת יו"ט געהערט אז דער שינאוער רב קומט צו די חתונה. ער האט נישט געהאט געוואוסט פריער, איז וועז ער האט געהערט אז שינאוער רב קומט אויף די חתונה האט ער געזאגט "איך בין יעצט שוין אויס מחותן"... (מפני כבודו של הגה"ק משינאווא ז"ל).

די חתונה פון זיידן ז"ל איז געווען זייער שפעט אויפדערנאכט, וועז דער שינאוער רב איז אנגעקומען האט ער געזאגט ער וויל זיך אראפליגן - אנלאנגן, אזוי האט מען עס גערופן. ער האט זיך אראפגעלייגט און ס׳האט געדויערט און ס׳האט זיך פארשפעטיגט, מ׳האט געווארט אויפ׳ן שינאוער רב. אזוי איז געווען שפעט די חופה. דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט האט געהייסן פארן חתן, פארן עצי חיים, ער זאל אויספאסטן, ס׳איז שוין געווען שפעט ביי דער נאכט, פאר די חופה ער זאל אויספאסטן, און ער האט געזאגט ער בלייבט פאסטן.

דעם זיידן ז"ל׳ס חופה (מרן העצי חיים ז"ל) איז געווען אין שטוב, ס׳איז געווען א געוואלדיגער עולם, ס׳איז געווען געפאקט די גאס און מ׳האט נישט געקענט ארויסגיין, האט דער שינאוער רב געזאגט מ׳זאל מאכן אין שטוב. דער שינאוער רב איז געווען מסדר קידושין.

מ׳האט קודם געשטעלט אפאר חופות... מ׳האט פראבירט צו שטעלן דא און דארט עטליכע פלעצער, אבער צום סוף איז עס געווען אין שטוב. ס׳איז געווען א גרויסער עולם און מ׳האט נישט געקענט דעם עולם ארויסשטופן, האט שינאוער רב געזאגט מ׳זאל מאכן אין שטוב. פארדעם איז דעם זיידנ׳ס חופה איז געווען אין שטוב.

איך געדענק דער טאטע ז"ל האט געפרעגט דעם פעטער ז"ל צי ער האט געקענט דעם שינאוער רב? האט ער געענטפערט, א שאלה? ער איז דאך געווען ביי דיין טאטנ׳ס חתונה, ביים עצי חיים׳ס חתונה, ער האט געזאגט, איך בין געווען א גרויס יונגל. דער שינאוער רב איז געקומען צו די חתונה קיין טארנא, ער איז געווען מסדר קידושין.[7]

*

דער שינאוער רב האט זיי אהנגעוואונטשן זיי זאלן אויסלעבן אינאיינעם, און וועז דער זיידע איז נפטר געווארן (ביום ו׳ שבט שנת תרפ"ו לפ"ק), האט זי טאקע געזאגט זי קען נישט פארשטיין, ווי אזוי האט דאס געקענט פאסירן, דער הייליגער פעטער האט איר דאך אהנגעוואונטשן זיי זאלן אויסלעבן אינאיינעם. און טאקע צוויי חדשים דערויף (ביום ה׳ ניסן שנת תשפ"ו לפ"ק) איז זי אויך נפטר געווארן.

די באבע (הרבנית הצ׳ ברכה סימא ע"ה א"ח של מרן הגה"ק העצי חיים ז"ל) איז אויך געווען ביים שינאוער רב - די באבע איז געווען א גרויסע חסידׂסטע פונעם שינאוער רב, זי האט אים געהרופן ׳דער הייליגער פעטער׳.

*

כ׳האב געהערט פון טאטן ז"ל אן אינעם טאג פון די חתונה פון זיידן ז"ל דער עצי חיים, האט דער שינאוער רב געזאגט ׳ווער עס דארף א ישועה געהאלפן צו ווערן מיט קינדער, זאל קומען׳, ס׳איז ארויס געגאנגען א קול אז דער שינאוער רב האט אזוי געזאגט, זענען געקומען אידן וואס האבן געדארפט ישועות.

עס איז געווען דארטן צוויי נשים וואס האבן ל"ע נישט געהאט קיין קינדער, און ס׳איז געווען א טאג וואס מ׳האט געקענט פארקויפן - ס׳איז דאך געקומען אסאך מענטשן - האט איינע געזאגט פאר די צווייטע ׳דער שינאוער רב איז דא און ער האט געזאגט אז מ׳קען געהאלפן ווערן, לאמיר גיין׳, האט די צווייטע געזאגט ׳ס׳איז א שאד יעצט אפצוליאזן אזא טאג, איך וועל גיין מארגן, און כ׳וועל נישט פארשפעטיגן מארגן׳, און איינע איז יא געגאנגען, און פאר די צווייטע וואס איז אנגעקומען דעם אנדערן טאג, האט איר דער שינאוער רב געזאגט ׳נעכטן האב איך אזוי געזאגט׳. די וואס איז געקומען ביים יום החופה האט טאקע געהאט, און די אנדערע האט פארשפעטיגט.

*

דער זיידע האט נישט צו לאנג געוואוינט אין טארנא. ער האט געשיקט א בריוו צום קדושת יו"ט, ער האט דאס נישט געשיקט גלייך צום קדושת יו"ט, ער האט דאס געשיקט פאר זיין קרוב, אזוי ווייט איז געווען די פחד פונעם קדושת יו"ט. ער האט געשריבן אינעם בריוו די מליצה פון די וואכנדיגע סדרה פרשת ויצא "נכסוף נכספתי לבית אבי", און דער קדושת יו"ט האט אים טאקע געזאגט אז ער זאל אהיים קומען.

*

דער זיידע ז"ל דער עצי חיים איז געפארן עטליכע מאל קיין שינאוא, איינמאל וועז ער איז געקומען פון סיגוט קיין שינאוא, און אידן פון סיגוט האט מיט געשיקט קוויטלעך, ער איז אריין געקומען און עס אהין געגעבן פארן שינאוער רב, און זאגט ׳איך האב געבראנגט קוויטלעך מיט פדיונות, זאגט אים דער שינאוער רב ׳איך האב נישט קיין כח, איך גיי מיך אראפ לייגן אויפן דיוא"ן - דאס איז געווען אין שטוב אזוי ווי א קאט"ש היינט - געב אהער די פדיונות און דו ליין מיר פאהר די קוויטלעך׳, און אזוי איז געווען, דער שינאוער רב האט זיך אראפ געלייגט און דער זיידע האט אים

---

5 כי הי׳ דודו של הכלה הצ׳ ברכה סימא, שהיתה בתה של אחיו הרה"ק רבי שלו׳ אליעזר מראצפערט ז"ע, וגם היה דו"ז של הכלה שהיתה נכדת גיסו הגה"ק רבי מאטעלע מהארנאסטייפל ז"ל.

6 הרה"ח המרומם ר׳ חיים הערש יאקאבאוויטש ז"ל מפארי ונכבדי אנשי שלומינו וממקורבי מרן רביה"ק ז"ל, שזכה להסתופף בצל צדיקים בדור הקודם, והי׳ מקור ראשון ומוסמך לכמה סיפורים ועובדות.

7 וע״ בס׳ בוצינא קדישא ששמע מפ"ק מרן רבינו ז"ל שרק חלק קטן מהמשתתפים זכו לשמוע את הברכות בסידור הקידושין, כי מחמת תשות כח של הרה"ק משינאווא בשנתו האחרונה הקימו כמה חופות בתוך רחובות העיר בכדי שהציבור לא ידעו מתחילה היכן מקום עריכת החופה, ובסוף עשו את החופה אצל מקום האכסניא, אבל רבינו ז"ל זכה להשתתף בחופת אחיו, כי מחמת היותו רך בשנים ועייפותו מטלטול הדרך, הניחו אותו לנוח בתוך החדר שהי׳ מוכן לכבוד הרה"ק משינאווא, ובאישון לילה כאשר בא הרה"ק משינאווא לערוך את החופה, זכה רבינו להשתתף ולשמוע מפ"ק ברכות סידור הקידושין, עי"ש. וכידוע שהרה"ק בחן אז את רבינו בסוגיא ׳שיקול הדעת׳.

כל הזכויות שמורות ©

פאהרגעליינט. ביי די חסידים האט מען געזאגט אז ס'איז א גרויסע זאך אז ער האט אים געהייסן פארליינען די קוויטלעך, ס'איז געווען אזא ענין פון סמיכה.

*

דער זיידע איז נאך אמאל געווען אין שינאווא, און דער שינאווער רב איז שוין געווען לעת זקנותו, און דעמאלטס איז דער גארליצער רב אויך געווען דארטן, דעמאלטס איז געווען אין די משפחה א מעשה א וויכוח איבער א היתר מאה רבנים אין די צאנזער משפחה, און ס'האט געהייסן אז ס'איז בהסכמתו פונעם שינאווער רב, און דער גארליצער רב איז געווען שארף אנטקעגן, און האט דארט פארגעהאלטן דעם שינאווער רב היתכן ער איז מסכים צו דעם, דער גארליצער רב האט דאך קיינעם נישט פארשוינט, האט ער אים אזוי סיקירט פארוואס ער לאזט עס צו, זייביידע זענען געווען אין שטוב, און דער זיידע איז אהנגעקומען און ער איז אריינגעקומען שלום נעמען, דער זיידע איז נאך געווען א אינגערמאן דעמאלטס, און האט אזוי געזעהן דעם וויכוח, האט דער שינאווער רב זיך אהנגערופן פארן גארליצער רב 'וואס ווילסטו פון מיר, זעהסטו אז מ'מיינט מען אמת'דיג האט מען אזעלכע קינדער', (אשר כידוע שגם מרן הקדושת יו"ט נשא בזווו"ש עפ"י היתר ק' רבנים).

*

דער זיידע ז"ל דער עצי חיים איז געווען ביים בעלזער רב צוויי מאל וואס איך ווייס. איינמאל איז ער געווען אין ראצפערט, ווען דער טאטע ז"ל איז געבוירן געווארן, און דער בעלזער רב האט געוואוינט דעמאלטס אין ראצפערט, ביי די ערשטע קריג. דער זיידע ז"ל דער עצי חיים האט מכבד געווען דעמאלטס דעם בעלזער רב מיט סנדקאות, דער בעלזער רב האט געהייסן זיינע קינדער זאלן אנטוהן שטריימלעך צום ברית, אלץ קרובים, אלץ טשערנאבלער איניקלעך, דער טאטע איז געווען פון זיין מאמעס זייט א טשערנאבלער אייניקל.[8]

ווען דער זיידע ז"ל איז געווען ביים בעלזער רב אין ראצפערט האט דער בעלזער רב געהייסן אז מ'זאל לייגן א שבת'דיגן טישטעך לכבודו, ער האט געזאגט אז 'תלמיד חכם איז בבחינת שבת (זוה"ק פ' צו דף כט.)'.

דעמאלטס איז ער געווען ביים טיש שבת ביים בעלזער רב. דעמאלטס ווען דער טאטע איז געבוירן געווארן אין ראצפערט, איז דער זיידע דער עצי חיים געווען דארטן,

8 כי מרן העצי חיים זי"ע היה חתנו של הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל מראצפערט זי"ע, חתן גיסו הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנאסטייפעל זי"ע, בן הרה"ק רבי משולם זושא מטאלמאש זי"ע, חתן הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס זי"ע, בן הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע - וגם בני הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע היו נכדי הרה"ק מטשערנאביל כי הרבנית של המהרי"ד היתה בת הרה"ק רבי ישעי' משולם זושא זי"ע בן הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע, בן הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע.

און האט געוואלט קומען צום פרייטיג צונאכט'ס טיש פון בעלזער רב וואס איז אויך געווען דארטן, האט ער געשיקט א שליח פרעגן ווען ער קומט אריין צום טיש, האט ער געזאגט אז דער עצי חיים זאל קומען צו איהם פאר'ן גיין צום טיש, איז פאר'ן גיין צום טיש איז ער אריין צום בעלזער רב אין שטוב, האט איהם דער בעלזער רב געפרעגט ווער זעצט אויס די מענטשן ביי איהם ביים טיש, האט ער געזאגט אז ער זעצט נישט אויס דעם עולם, אבער דער בעלזער רב פלעגט יא אויסזעצן און איינטיילן ווי אזוי מ'זאל זיצן, האט דער בעלזער רב געזאגט 'איך בין אייך מקנא, אונגארישע אידן זענען בעלי דרך ארץ, ס'וועט זיך נישט אראפ זעצן א עם הארץ פאר א תלמיד חכם, אבער ביי מיר, אויב כ'וועל נישט אליין אויסזעצן וועט זיך זעצן א עם הארץ פריער, און איך קען נישט זיצן אזוי'.

דער בעלזער רב האט ביים טיש אראפ געזעצט דעם זיידן נעבן זיך, און ער האט דעמאלטס מיט געגעסן מיט איהם, און האט איהם געפרעגט 'ווער שטעלט ביי ענק וויין', האט דער עצי חיים געוויזן אויף רבי אשר גבאי, האט דער בעלזער רב געזאגט אז די וואך זאל ער שטעלן וויין, און ער האט אויך גענומען די שיריים און האט זיי אויסגעמישט, און אזוי האט דאס דער בעלזער רב אויסגעטיילט.

אינטערסאנט אז דער בעלזער רב האט געפרעגט פון זיידן דער עצי חיים צי ער ליינט אליין (קריאת התורה), האט ער געזאגט אז יא, האט דער בעלזער רב געזאגט אויב אזוי בין אייך מכבד, האט דער זיידע געזאגט אז ער איז אין יאר (בתוך י"ב חודש ע"פ אמו הרבנית ע"ה), דער זיידע איז געווען אין יאר, ווייל דער טאטע איז געבוירן חשון תרע"ה, און די באבע – דעם קדושת יום טוב'ס רעביצין (הרבנית הצ' חנה בת הגה"ק ר' יואל אשכנזי ז"ל אבד"ק זלאטשוב ומח"ס מהר"י אשכנזי שו"ת ועה"ת) - איז נפטר געווארן אין ז' ניסן תרע"ד, איז דער זיידע נאך געווען אין די יאר פון די מאמע, דאך האט דער בעלזער רב אים געהייסן ליינען, און אים געזאגט 'ליכא דעדיף מיניה'.[9]

דער זיידע ז"ל (מרן העצי חיים) האט געהאט גרויס קרבות אין בעלזא, דער זיידע איז נאך געווען א יונגערמאן, און דער בעלזער רב האט איהם זייער מקרב געווען. ס'איז געווען פרשת תולדות,[10] און ער האט מכבד געווען דעם זיידן מיט שישי, ווייל דער בעלזער רב האט עולה געווען 'ויתן לך'.

9 ועיין בשו"ת עצי חיים (או"ח סי' ל"ט) אודות ש"ב הרב הצדיק ר' חיים מטעטש ז"ל, ושו"ת דברי יואל (או"ח סי' כ"ח) אודות הרב הצדיק רבי יחיאל מראזאל ז"ל בעיר מארגארעטן שרצו לכבד אותם להתפלל לפני התיבה בימים נוראים בתוך י"ב חודש, ובירר להיתר משום דליכא דעדיפא מינייהו.

10 עי' בספר פרדס מרדכי (להג"ר מרדכי ווילליגער ז"ל תלמיד העצ"ח, פרשת תולדות, מהדורא חדשה) שכתב בזה"ל: זכור אזכור מה ששמעתי מכ"ק הרה"ק ר' ישכר דוב שליט"א הרב דק"ק בעלזא, כשהייתי אצלו בשנה זו שנת תרע"ה על שב"ק פרשת תולדות, בצוותא חדא עם מורי הקדוש שליט"א בראצפערט, דשם נולד לאדמו"ר הקדוש שליט"א בנו ששמו משה נ"י, עיי"ש.

פרייטיג צונאכטס איז ער געווען ביים טיש, ער האט געגעסן דארטן צוזאמען, מ'האט אויפגעגעבן די פיש, נאכדעם האט דער בעלזער רב גענומען די פיש, און ער האט עס אויסגעמישט מיטן זיידנ'ס פיש, און געטיילט שיריים.

ווען דער זיידע איז געקומען דעמאלטס צום טיש איז ער געגאנגען אנגעטוהן מיט א רעזשוואלקע, נישט מיט א טילע"פ, ס'איז שוין געווען פרשת תולדות, און ס'איז שוין געווען קאלט, האט דער בעלזער רב אים געפרעגט פארוואס ער גייט אן א טילעפ, מ'דארף זיך אכטונג געבן אויפן בריאות.

איינמאל ביי א סעודת ראש חודש אין ראצפערט האט דער בעלזער רב געזאגט אויפן זיידן ז"ל דער עצי חיים אז ער האט א גרויסן כח המעצור... דער בעלזער רב האט ליב געהאט צו שמועסן אין לערנען, ס'האט זיך געמאכט דעמאלטס א שמועס אין לערנען, און דארט זענען געזיצן נאך רבנים, און ס'איז געווען דארטן א פלפול, און דער זיידע האט זיך נישט אנגערופן, ווען מ'האט געענדיגט, רופט זיך אן דער בעלזער רב צום זיידן, 'סיגוטער רב, וואס האט איר צו זאגן איבער דעם', האט ער זיך אנגערופן אז ס'איז א תוס', און מ'האט געזעהן אז דאס איז געווען די ריכטיגע תשובה, האט דער בעלזער רב געזאגט "עס איז נישט א חידוש אז מ'האט געדענקט א תוס', ס'איז א חידוש אז ס'זיצן רבנים און מ'שמועסט אין לערנען, מ'געדענקט דעם תוס', און מ'האט א כח אז מ'רופט זיך נישט אן, אז מ'האט א כח המעצור".

דער בעלזער רב האט געהאט גרויס התפעלות פונעם זיידן (מרן העצי חיים ז"ל), ער איז געווען מלא התפעלות.

*

כ'האב געהערט פון א איד אין וויליאמסבורג ר' יעקב יצחק צימענט ז"ל - ער האט געוואוינט אין ראצפערט, און איז געווען א בן בית ביים בעלזער רב (הגה"ק המהרי"ד ז"ל) און איז אויך געווען פאר'ן זיידן דער עצי חיים אין סיגוט א נאנטער מענטש - האט ער פארציילט אז דער בעלזער רב האט אים אויסגעפרעגט אויפן זיידנ'ס הנהגה, האט ער דערציילט אז דער בעלזער רב האט אים געפרעגט צי דער זיידע גייט מיט א גארטל א גאנצן טאג, האב איך אים געפרעגט, 'וואס האט איר געענטפערט?', האט ער מיר געזאגט, כ'האב געזאגט 'יא', האב איך אים אנגעקוקט... זאגט ער מיר 'אויפן האלאטל גארטל'.

ס'איז אינטערסאנט אז דער בעלזער רב האט אזוי אויסגעפרעגט. דער בעלזער רב האט זיך נאכגעפרעגט אלע פרטים (אצל ר' יעקב יצחק על מרן העצי חיים ז"ל), ווען ער דאוונט ווען ער לערנט פאר אין די ישיבה, דעם גאנצן התנהגות.

*

און דאס צווייטע מאל איז געווען ווען ער איז געווען אין ציעשנוב, ווען ער האט זיך משדך געווען מיטן

כל הזכויות שמורות©

ציעשנובער רב.[11] **דער זיידע ז"ל האט חתונה געמאכט זיין טאכטער רויזא בלומא, מיטן ציעשנובער רב'ס זוהן, ער האט געהייסן רבי יחזקאל, ער איז געווען א בעלזער אייניקל, דער פאטער** (הגה"ק בעל דברי שמחה מציעשנוב

11 ע' בס' ומשה היה רועה (ח"א, עמ' ק"ה, הערה ע"ז) מה שמובא שם בשם כ"ק מרן רבינו שליט"א שסיפר הענין בארכיות שפע"א כאשר הי' מרן העצי חיים בציעשנוב אצל חתנו הגה"צ ר' יחזקאל'ע, הפציר בו חתנו שהיות כי ציעשנוב קרובה היא להאלאשיין על כן יבוא אתו לבקר בהיכלו של דודו הק' מהרי"ד מבעזלא ז"ל אשר שהה אז באותו תקופה בהאלאשיין, אך מכיון שמרן העצי חיים היה נחפז לדרכו לחזור לביתו נאוה קודש על כן סירב בתחילה להצטרף עמו בנסיעה זו, אך בסוף הסכים ונסעו אתו להרה"ק מבעזלא.

כאשר הגיעו להרה"ק מבעלזא שמח מאוד לקראתו, וציוה שיביאו כיבוד והביאו לפניהם טיי עם מזונות, ואמר הרה"ק מבעזלא להגה"צ מציעשנוב שיכניס צוקער אל תוך הטיי של חותנו מרן העצי חיים ז"ל כי הרי אמרו חז"ל "חייב אדם בכבוד חמיו".

ואחרי שטעם מרן העצי חיים אמר לו הרה"ק מבעלזא, בתוה"ק כתיב שאמר אברהם אבינו להמלאכים (בראשית יח, ה) "וסעדו לבבכם אחר תעבורו", ולכאורה יש לדייק דהלא אין מן הנימוס לומר לאורחים "אחר תעבורו" לשלחם מביתו, אלא הכתוב בא ללמד לאדם מדת דרך ארץ שאם רואה אדם שאורחו ממהר לדרכו לא יעכבו ולא יאחר זמנו, אלא יתן לו לאכול ולשתות ותתן לו לילך לדרכו בלי עיכוב, וזה שאמר אברהם אבינו להמלאכים "אחר תעבורו" שלא אעכב על ידכם.

המשיך הרה"ק ואמר - "לויט ווי איך פארשטיי האט יעצט דער סיגוטער רב נישט קיין צייט, און ער איילט זיך אהיים צו פארן", ומיד קם הרה"ק מבעלזא ממקומו ונפרד ממנו לשלום.

בצאתם מבית הרה"ק מבעלזא נענה חתנו הגה"צ מציעשנוב ואמר לחותנו מרן העצי חיים ז"ל: "וואס זאגט עפעס דער שווער צו מיין פעטער'ס רוח הקודש?", והוסיף שהיות שעדיין נשאר עוד שתי שעות עד מועד הנסיעה, על כן עצתו אמונה שילכו לבנו של הרה"ק מבעלזא (ה"ה הגה"ק מהר"א מבעלזא ז"ל) "דער שווער וועט הנאה האבן פון אים, ווייל ער איז א כלי מפואר וואס דער שווער האט נאך אזוינס נישט געזעהן".

מרן העצי חיים אשר כאמור היה אין לדרכו לא רצה להתעכב עוד, על כן לא הסכים בתחילה ללכת אתו לבקר את בנו של הרה"ק מבעלזא, אך חתנו הגה"צ מציעשנוב לא הירפה וטענתו בפניו כי ממילא יצטרך להמתין עוד ב' שעות עד שיגיע המסילת הברזל בחזרה לביתו, ולא יהיה לו מה לעשות שם, ואצל בן הרה"ק מבעלזא בוודאי ישוחחו בדברי תורה וכך לא יעבור הזמן לבטלה, ואחרי רוב הפצרותיו הסכים מרן העצי חיים ללכת אליו, ויהי בהגיעם להרה"ק מהר"א קיבל את פניהם בכבוד ובהתרגשות וציוה שיביאו טיי ומזונות, ואמר להגה"צ מציעשנוב שיכניס צוקער לתוך הטיי של חותנו מרן העצי חיים כי הרי "חייב אדם בכבוד חמיו", אחר כך אמר את אותו הדברי תורה שאמר להם אביו הרה"ק מבעזלא על הפסוק "אחר תעבורו" כי כשאיש נחפז לדרכו לא יעכבו אותו במצות הכנסת אורחים, אלא ימהרו לתת לו לאכול ולשתות לשובע נפשו וילך לשלום לדרכו, והנה כי מאחר שהרבה מסיגעט ממהר לדרכו לא רוצה לעכבו ונפרד ממנו לשלום.

בדרך צאתם נענה חתנו הגה"צ מציעשנוב ואמר לחותנו מרן העצי חיים ז"ל: "וואס זאגט דער שווער צום רב'ס זון?", כי ראו עין בעין את הקשר הגדול שהיה בין הרה"ק המהרי"ד ז"ל לבנו הרה"ק מהר"א, עד כדי כך ששניהם כוונו זה לזה והיו מתנבאים בסגנון אחד. [ויש לציין שבס' אוהל יצחק מביא פירוש זה בשם הרה"ק מווארקא, עיי"ש באריכות כל הסיפור].

ז"ל) **איז געווען א זוהן פונעם שינאווער רב, און די מוטער איז געווען טאכטער פון רבי יהושע'לע דער מיטעלער בעלזער רב ז"ל, ער איז געווען א יתום און ער איז אויפגעוואקסן אין בעלזא ביי זיין פעטער רבי ישכר בער.**

שפעטער ווען ער האט חתונה געהאט האט דער בעלזער רב געשיקט צווי קינדער צו די חתונה, דער בעלזער רב רבי אהרן, מיט רבי פיניעלע (הרה"ק מאוסטילא), **זיי זענען געווען דעמאלטס אין סיגוט אויף די חתונה, האט רבי פיניעלע'ס רביצין געזאגט 'די שטוב געפעלט מיר, זיך צו משדך זיין', שפעטער איז איר זוהן רבי יוהנן** (הגה"צ רבי יוחנן טווערסקי ז"ל אב"ד מוושאי) **טאקע געווארן א אידעם ביים זיידן ז"ל דער עצי חיים.**

ביי די חתונה האט דער זיידע ז"ל דער עצי חיים שוין נישט געלעבט (שמחת נישואי הגה"צ רבי יוחנן התקיימה בו' תמוז תרפ"ח, ומרן העצי חיים נסתלק בו' שבט תרפ"ו), **און דער בעלזער רב האט שוין אויך נישט געלעבט דעמאלטס.**

*

דער זיידע ז"ל דער עצי חיים האט מיטגעמאכט אסאך צער גידול בנים, אסאך פון זיינע קינדער זענען ל"ע אוועק בחייו, דער טאטע ז"ל האט געהאט א ברודער, ער האט געהייסן ליפא, נאכ'ן קדושת יו"ט, און ביי די צוועלעף יאר האט ער זיך פארקילט און ער איז אוועק ר"ל, ס'איז דאך נישט געווען קיין אנטיביוטיק, ער איז געווען א גרויסער חריף, און דער זיידע ז"ל (מרן העצי חיים ז"ל) **האט געזאגט, נישטא א טאג וואס איך זאל אים נישט געדענקען.**

דער זיידע ז"ל האט געהאט א טאכטער דבורה לאה'ן, זי איז געווען די רעביצין פונעם סלאטפינער רב,[12] **און זי איז אוועק ביים האבן א קינד.**[13] **דער זיידע ז"ל איז געווען דעמאלטס אין אונגוואר און האט געדארפט דארט בלייבן איף שבת, און דעמאלטס איז געקומען די ידיעה אז די טאכטער איז אוועק - אלע קינדער זענען אוועק ווען ער איז נישט געווען אינדערהיים, ער איז קיינמאל נישט געווען אין שטוב ווען ס'האט פאסירט.**

ער האט געזאגט דעמאלטס ביי די הספד 'ויגש אליו יהודה', איך שטעל מיך צום באשעפער, 'בי אדוני, ב"י איז צוועלף, דאס איז שוין די צוועלעפטע אומגליק ביי מיר (כי היא הי' הי"ב מצאצאיו שנפטרו בחייו) **בעט איך 'אל יחר אפך בעבדך', נעם שוין אראפ דעם חרון אף פון דיין**

12 הגה"ק רבי חיים יצחק אייזיק הלברשטאם זצ"ל אב"ד סלאטפינא בן הרה"ק ר' יהושע מדאלינא זצ"ל חתן הרה"ק ר' יודא צבי מדאלינא זי"ע בן הרה"ק רבי ישכר בעריש מדאלינא זי"ע בן הרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידיטשויב זי"ע.

13 עיי' בס' ומשה היה רועה (ח"א עמ' נ"ב) שמסופר שהיא נסתלקה בעת לדתה את בנה היחיד היניק חנני' יו"ט ליפא ז"ל בעש"ק פר' ויגש שנת תרפ"ב, והרה"ק העצ"ח היה אז בעיר חוסט כשקיבל את הידיעה המרה, ונחפז לביתו להשתתף בהלויה.

קנעכט, איך קען עס מער נישט פארטראגן (ואכן מני אז שוב לא מתו בניו בחייו).[14]

ביי די שבעה האט דער זיידע אריינגערופן דעם איידעם – זיי זענען געזיצן צוזאמען שבעה – און ער האט אים געזאגט 'א מענטש לעבט נישט אויף אייביג, קיין שום מענטש, א מענטש דארף אויפטוהן אויף די וועלט, און אז מ'גייט אוועק פונעם עולם, און מ'האט איבער געלאזט א קינד, האט זי שוין אויפגעטוהן איר תפקיד אויף דעם וועלט', די וועלט האט ער אים געזאגט, ס'איז שווערע וועלט...

דער זיידע ז"ל דער עצי חיים האט גארנישט געווייניגט ביי די שבעה, און דעם טאג וואס מ'איז אויפגעשטאנען פון די שבעה איז געווען דער ברית פונעם קינד,[15] **און דער קרן לדוד איז געקומען מנחם אבל זיין, און ער האט געגעגבן דאס נאמען פארן קינד, און ווען ער האט געזאגט ביי קריאת השם 'ותגל אמו בגן עדן' האט ער זייער געווייניגט.**

דער סלאטפינער רב איז נאכדעם נאכאמאל געווארן אן איידעם ביים זיידן ז"ל דער עצי חיים, נאך וואס די ערשטע רביצין אוועק. און דער זיידע האט אים געוואלט נעמען נאכאמאל פאר אן איידעם (שישא את אחותה הרבנית העסא ע"ה), **נאר ער האט געהייסן חיים יצחק אייזיק, און דער זיידע האט געהייסן חיים הערש, קומט אויס איין נאמען איז געווען די זעלבע, איז אזוי ווי די רביצין איז אוועק און ער האט אים געוואלט נעמען נאכאמאל האט ער שוין געהאט ספיקות אין דעם, איז ער זיך געגאנגען שואל עצה זיין מיטן טעטשער רב, ער איז אויך געווען פאר אים א פעטער, דעם פאטער'ס א ברודער** (הגה"ק רבי אלי' בצלאל ט"ב ז"ל בנו הצעיר של הגה"ק הייטב לב ז"ל) **דער טעטשער רב האט נאך געלעבט, און ער איז אים געגאנגען פרעגן, און האט אים געזאגט אז ער קומט אים פרעגן די שאלה, קען ער זאגן יא זאלן ער ענטפערן, טאמער קען ער נישט זאגן יא זאל ער נישט ענטפערן..., איז ער אים געקומען פרעגן, ער איז געקומען נעמען א יא, אויף א ניין איז ער נישט געווען גרייט צו פרעגן.**

*

14 ע' בס' נפלאים מעשיך (חלק ב) בשם הרב החסיד רבי יוסף לייב כהנא ע"ה שהוא היה נוכח בשעה שהספיד הגה"ק העצי חיים זי"ע את בתו הרבנית הצדיקת מסלאטפינא ע"ה והיא היתה רחמנא ליצלן כבר זרע השנים עשר מבין ילדי מרן העצי חיים שנסתלקו על פניו, והיה אז פרשת ויגש וכשהודיעו להרה"ק העצי חיים שבתו נעדרה ל"ע, ביקש מרן העצי חיים שיביאו לו את הגארטעל ויצא להספיד בתו והתחיל ההספד כבן המתחטא לפני אביו, 'ויגש אליו יהודה' פי' שיהודי נגש אל ה', ומבקש ממנו 'בי' אדוני, אני מתחנן לפניך שכבר הקרבתי לפניך כמנין ב"י, ועל כן אפיל תחנוני 'ואל יחר אפך בעבדך' עם זאל דיך שוין נישט אזיפיל פאדריסען אויף מיר, וישיב חרון אפו מעל עמו, וכל העם געו בבכיה רבה.

15 מרן רבינו הברך משה ז"ל סיפר שהוא היה אז הקוואטער יחד עם אחותו הרבנית חנה שהיתה צעירה ממנו בב' שנים.

כל הזכויות שמורות ©

כ׳האב געהערט פון טאטן ז״ל, אז דער זיידע ז״ל דער עצי חיים האט זיך געפירט יעדן טאג, ביי שחרית איז ער נישט געזיצן אויף זיין פלאץ, אויף זיין בענקל ביים עמוד, נאר ער האט זיך געשטעלט אין ביהמ״ד ביי א קרן דרומית מזרחית, און אזוי האט ער געדאוונט אויסגעדרייט צו די וואנט, און בשעת וועו ער האט זיך אראפ געזעצט ביי יוצר אור, צי ביי אנדערע מקומות וואס מ׳זיצט, האט ער זיך געזעצט דארט אויף די באנק, אויסגעדרייט צום עולם. דאס שטימט מיט דעם וואס דער ליקוטי מהרי״ח (חלק א׳ בהל׳ תפילה) ברענגט פונעם ייטב לב אז ביים דאוונען, איז ער נישט געזיצן אויף זיין בענקל, נאר אויף א באנק. זעהט אויס אז ס׳איז שוין געווען פריער אזוי...

*

דער זיידע ז״ל איז געווען א געוואלדיגע מתמיד, א אויסער געווענליכער מתמיד יומם ולילה איז ער געזעצן און געלערנט, אדער געשריבן. ער איז געשלאפן צוויי שעה א נאכט פון צוויי ביז פיר, אדער פון פיר ביז זעקס. א גאנצע וואך פלעגט ער זיך אינגאנצן נישט אראפ לייגן ביטאג, נאר פרייטאג און שבת.

דאס לעצטע יאר (מימי חייו) איז ער געווען אין וויען, דארט זענען געווען די גרעסטע דאקטורים, האט דער דאקטער געזאגט – ער האט געהאט א הויכן בלוט דרוק – אז ער מוז זיך אראפ לייגן אינמיטן טאג, און ער האט געפאלגט דעם דאקטער, אבער זיך אראפ לייגן שלאפן האט ער נישט געוואלט, האט ער געהאט אין שטוב היינט רופט מען עס א קאוטש, האט ער זיך אראפ געלייגט אויף דעם אפאר מינוט, און דעמאלטס איז מען געקומען און מ׳האט איבער געגעבן פון די ישיבה ווי אזוי די בחורים לערנען, ס׳איז געווען איינער פון די בחורים וואס ער איז געווען דער גבאי אין די ישיבה – אינדערהיים איז עס געווען זייער א גרויסע זאך, דער גבאי האט געפירט די ישיבה, ס׳איז נישט געווען קיין מענטשן אויף דעם, ס׳איז נישט געווען קיין משגיחים, ס׳איז געווען א גבאי א בחור א תלמיד חכם און א ירא שמים וואס איז געווען ממונה אויף דעם – און וועו דער זיידע דער עצי חיים האט זיך אראפ געלייגט איז געקומען דער בחורים גבאי און ער האט אים געזאגט וואס עס טוט זיך אין די ישיבה, אזוי איז ער געלייגן דארט אפאר מינוט, און ער האט יוצא געווען מיט דעם.

די דאקטורים האבן אים אהנגעשראקן אז ער טאר זיך נישט אהנשטרענגן, מ׳האט אמאל געזופן א דאקטאר, האט אים דער דאקטער געזאגט אז ער טאר זיך נישט בייזערן ער טאר זיך נישט אויפרעגן, האט דער זיידע געענטפערט ׳ביי מיר האט איר געפויעלט... מ׳דארף פויעלן ביי די וואס רעגן מיך אויף...׳

וועו ס׳איז געווען שוין איינס-צוויי ביינאכט פלעגט די באבע זאגן, דער דאקטער האט דאך געזאגט אז מ׳מוז זיך אביסל אויסרוען מ׳דארף מער שלאפן, האט ער געזאגט, יא יא, איך גיי שוין...

אין די שטאט האלמין איז געווען ר׳ מאיר טייטלבוים – ר׳ שמעון טייטלבוים׳ס פאטער[16] – ער איז געווען א גרויסע מתמיד, ער האט געלערנט גאנצע נעכט, איז ער געקומען אויף שבתים אויך יו״ט קיין סיגוט, און ער איז געזיצן אין ביהמ״ד ביינאכט און געלערנט, ס׳איז געווען שפעט אויפדערנאכט, און די באבע איז אריין געקומען צום זיידן זאגן אז ס׳איז שוין שפעט, האט ער איר געווינן פון פענסטער – מ׳האט געקענט אריין קוקן צום ביהמ״ד פון פענסטער – ׳קוק נאר, מאיר לערנט נאך און איך וועל גיין שלאפן?׳.

ער האט געשריבן אסאך חידושי תורה,[17] ער האט געהאט א ים פון חידושי תורה אויף מסכתות, אויף גיטין איז דא וואס ס׳איז געדרוקט, אבער ער האט געהאט אויך אויף קידושין,[18] פסחים, בבא מציעא, מקוואות. אויף מקוואות איז אויך געדרוקט, נאכדעם האט ער געהאט סוגיות הש״ס, ער האט אויך געהאט א חיבור אויפן השיב משה (שו״ת ממרן הישמח משה ז״ל).

*

ער האט געהאט א אויסטערלישן זכרון, ער האט קיינמאל נישט פארגעסן וואס ער האט געזעהן,[19] ער האט אמאל געזאגט אויף זיך, אז ער געדענקט ווייל ער חזר״ט אסאך.[20]

מ׳דערציילט פלאות פון זיין זכרון, וואס ער האט נאר אמאל געלערנט אדער געזעהן, האט ער שוין נישט פארגעסן, ער האט געזאגט אז ער וויסט נישט וואס היסט שכחה ער וויסט נישט וואס היסט פארגעסן. ער האט געקענט אסאך ספרים פון אויסעווייניג אויפ׳ן לשון, צוויישן זיי איז געווען קצות החושן, ישועות יעקב, און נודע ביהודה, און דאס איז געווען חוץ זיין געוואלדיגער זכרון הן במילי דשמיא הן במילי דעלמא, אז ער האט געזען א מענטש, האט ער צוואנציג יאר שפעטער פונקטליך דערקענט ווער ער איז, אפילו ער האט אים בכלל נישט געזעהן אינדערצווישן.

דער זיידע איז אמאל געווען אין א שטאט און א איד איז אריינגעקומען מיט א קוויטל און דער זיידע פרעגט אים וואס טוט זיך מיט שלום בית, זאגט ער ב״ה אלעס איז אין ארדענונג, האט דער זיידע געזאגט אז פופצן יאר צוריק בין איך געווען דא און ער האט זיך דעמאלטס באקלאגט וועגן שלום בית, דער איד האט שוין לאנג געהאט פארגעסן און דער זיידע האט אים דערמאנט.

ער האט געלערנט מיט בחורים, האט ער אמאל פארהערט א בחור, האט דער בחור געזאגט, איך האב נישט גע 'חזר'ט קען איך נישט אזוי גוט, און ער האט דאס נישט געקענט פארשטיין, "חזרן חזר״ט מען אז מען זאל עס געדענקען צוואנציג יאר ארום, אבער פאר יעצט קען מען געדענקען אן חזר״ן". עס איז נישט געווען ביי אים אזא זאך אז ער זאל נישט געדענקן מחבר מיטן רמ״א אויסענווייניג אויפ׳ן לשון מממש.

---

16 הר״ר שמעון הי׳ מחשובי וזקני קהילתינו הק׳ בוויליאמסבורג, הם היו נכדי הרה״צ ר׳ לייבוש טייטלבוים ז״ל מק״ק אוהעל, בן הגה״ק ר׳ שמואל מגארליץ ז״ל.

17 וולש״ק של בנו מרן רביה״ק בעל ברך משה ז״ל, בהקדמתו לספרו עה״ת (חלק בראשית): וכן בקודש חזיתי אצל כבוד קדושת אאמו״ר מרן הגה״ק ז״ל אשר כל ימי חייו היה חטיבה אחת בהתמדת התורה ועבודת הבורא, מדי שבת בשבתו ומדי מועד במועדו ארשת שפתיו נטפו מור בחידושי תורה נחמדים ומתוקים, ובכל עת ובכל שעה השתעשע בפלפולא דאורייתא ודרוש ואגדה, ובעמדו בבית ה׳ בלילות היה מושך בקסת הסופר שעות ארוכות לחרוט עלי גליון חידושיו הנפלאים, אשר חלק גדול מהם נשארו בכתי״ק ונאבדו בשנות הזעם, ותהילה לאל על אלו החידושים אשר ראו אור הדפוס בספריו הקדושים "עצי חיים" המלאים זיו ומפיקים נוגה לכל העולם.

18 וולש״ק של בנו מרן רביה״ק בעל ברך משה ז״ל, בהקדמה לספה״ק עצי חיים עמ״ס גיטין בענין הדפסת שאר הכת״י והחידושים על המסכתות: והן אני נשארתי לבדי, בהיותי בשביה את אחי בגולה גלות אשר הגלתה למדינה הארורה אשכנז שמה ימחה מן האדמה, וכמעט שפצתה הארץ את פיה לבלע גם אותי, וכפסע בין המות לביני, אז בימי הצרות והתלאות אשר מצאתני, הרימותי קולי אל ה׳ לנדור נדר, כאשר בחמלת ה׳ עלי אצא לחפשי להיות בן חורין, לעסוק בתורה תורת כ״ק אאמו״ר הגה״ק זצוללה״ה להוציא לאורה את כל כתבי יד קודש חידושי תורה, ולדאבוני בעווה״ר בהיותי במקום מגורת אבותי ז״ל לא מצאתי מאומה, כי הכל הי׳ לשריפה, ובכל זאת את נדרי אשלמה להגדיל תורה לחזור ולהדפיס מנשה תורה...

19 עיי׳ בס׳ אמרי דבש (בשם הרה״ג ר׳ נפתלי הירצקא פריעדמאן ז״ל אבדק״ק אלאסי) שרביה״ק בעל הדבר״י אמר על אחיו הק׳ שלא הי׳ שייך אצלו ענין השכחה. כי כל מה שראו עיניו, לא סרו מזכרונו לעולם. וכן היתה כח הזכרון שלו שזכר כל דבר איה מקומו, והיה יכול לומר על כל דבר הדף המדויק אשר בו כתוב ענין זו, ובאיזה סימן או סעיף קטן מוזכר הלכה זו.

20 ועיי׳ בס׳ שיח זקנים (ח״א עמ׳ קיז) בשם א׳ מתלמידי העצ״ח ששמע ממנו שאמר: העולם מדברים אודות הזכרון שלי, הנה יש לי זכרון כשאר בנ״א, רק אני מייגע עצמי לכך אני זוכר יותר טוב. וכה סיפר מרן רביה״ק בעל ברך משה ז״ל למקורביו בזה״ל: "דער טאטע ז״ל האט מעיין געווען למשל אין שו״ת נודע ביהודה, און נאכדעם האט ער שפאצירט אין שטוב ארום דעם טיש, און ער האט געזאגט אז ער חזר׳ט יעצט איבער וואס ער האט געלערנט אין נודע ביהודה".

עיין בס׳ שאול בחיר ה׳ (עמ׳ ל״ה) וז״ל: שמעתי פעם את רבינו (הגה״צ מקאשוי זצוק״ל) מדבר פעם על העצי חיים זצ״ל ועל אחיו כ״ק האדמו״ר מסאטמאר [שליט״א] זי״ע שהיה אז רב בקראלי, שיהודים כאלו יש סייעתא דשמיא ונותנים להם מן השמים מה שאין נותנים לאנשים אחרים, הם לומדים ומשיגים בשעה אחת מה שאנחנו צריכים ללמוד במשך ג׳ שעות, ולמרות שמטרידים אותם ברוב שעות היום והלילה, הם נעשו גדולי עולם מפורסמים בש״ס ופוסקים, ובהו בשכר שנתגדלו בקדושה וטהרה בבית הוריהם הקדושים בדרך תלמידי הבעש״ט הק׳, עכ״ד. (וע״ע בס׳ הנפלא גדולת שאול כרך א׳ עמ׳ שצ״ג)

כל הזכויות שמורות ©

אמאל איז געווען אין סיגעט רבי זלמן לייב גרינוואלד (בעמח"ס כל-בו על הל' אבילות), ער איז געווען א תלמיד חכם א בקי בתולדות גדולי ישראל (והו"ל ספר 'זכרון לראשונים' על העיר סיגוט) ער האט געקענט אסאך - ביים טיש האט ער נאכגעזאגט עפעס א מימרא, און דער זיידע ז"ל האט געזאגט אז ס'שטייט אנדערש. האט ער געזאגט, ניין, ס'שטייט אזוי ווי ער האט געזאגט. האט ער געהאט א גאלדענעם זייגער, און ער נעמט עס ארויס פון וועסטל טאש, און זאגט אזוי ברבים אז ער שטעלט עס איין פאר די תלמוד תורה אויב ער איז נישט געריכט, האט דער זיידע געהייסן מ'זאל ברענגען דעם ספר - כ'געדענק נישט אין וואס מ'האט זיך געשפארט - מ'האט געברענגט און מ'האט נאכגעקוקט, און ער איז נישט געריכט געווען, דער זיידע האט געדענקט, ער קוקט אזוי אריין... זאגט איהם דער זיידע פאר א וועלט וייזנדיג אויפן שער בלאט, 'וואס עס שטייט דא, וויסט איר בעסער, און וואס עס שטייט דא אין ספר וויס איך בעסער...'

פאר וועז דער זיידע ז"ל האט געהאט דעם סטראוק איז ער געווען אין קליינוואלדיין, און דארט איז געווען דיין רבי משה הערש לאנדא, ער האט געמאכט דעם ספר שולחן מלכים, ער האט געמאכט עטליכע ספרים (גם הו"ל ספר כבוד מלכים), האט מען דעמאלטס געריכט מיטן זיידן אין הלכות בית הכנסת, און דער זיידע האט נאכגעזאגט א מגן אברהם אין ס"ק ו', מ'האט געברענגט א שולחן ערוך, און ס'איז נישט געווען ס"ק ו', וועז ער האט אריינגעקוקט אז ס'איז נישט דער ס"ק אזוי ווי ער האט געזאגט, איז ער שטיין געבליבן, און געזאגט 'ס'איז נישט גוט', דער מוה ארבעט שוין נישט,[21] און אפאר מינוט נאכדעם האט ער באקומען דעם סטראוק ר"ל.

*

דער ראמעניישער קייסער איז אמאל געווען אין סיגעט. דער זיידע איז אים ארויס מקבל פנים זיין, ער איז געווען רב און שטאט. און סיגעט איז געווען צוויי קהילות, עס איז געווען א קהילה פון שטאטוסקווא, און א ארטעדאקסישע קהילה. עס איז געווען צוויי רבנים, און עס איז געווען צוויי ראשי קהילה אויך. יענער רב האט געריכט א פליסיגער דייטש - יענער איז געווען א שטאדירטער, ער איז געווען א דאקטאר ראבינער, ער האט באגריסט דעם קעניג. דער זיידע האט נישט געקענט רעדן, אבער דער זיידע האט געהאט א אויסטערלישע צורה, האט אים דער קייסער געגעבן א מעדאל, ער האט געגעבן א מעדאל פאר יענעם ראש הקהל און פארן זיידן, עס האט געהאט אויף זיך א צלם. ער האט עס אוועק געלייקט אין לעדעל, אפציעל האט מען עס געדארפט אנטוהן ביי יעדע גוי'שע יומא דפגרא, אבער ער האט עס קיינמאל נישט ארויס גענומען.

*

מ'פארציילט א מעשה אויפן זיידן ז"ל, עס זענען געווען צוויי שותפים - נישט אין סיגוט - וואס ביידע האבן איינגעשטעקט א סכום געלט ביי א דריטן, און מען האט זיך אויסגענומען אז קיינער קען נישט ארויסנעמען פון דארט געלט אן דעם וואס דער צווייטער זאל דארט זיין, איז איינמאל געקומען איינער פון די שותפים צו דעם דריטן, און ער האט אים געבעטן אז ער זאל אים געבן דאס געלט, האט ער אים געזאגט מען האט דאך אפגעשמועסט אז מ'קען נישט ארויס נעמען קיין געלט אן דעם צווייטן, האט ער געזאגט אז יענער האט געגעבן רשות און ער קומט שוין, ער האט אים נישט געוואלט געבן, אבער האט ער אים אזוי לאנג פארדרייט דעם קאפ ביז ער האט אים געגעבן, און דער האט געמאכט א ויברח...

נאכדעם איז דער צווייטער איד אנגעקומען, און ער האט אים פארגעהאלטן וואו איז דאס געלט, זאגט ער כ'האב דאך דאס געגעבן פאר דיין שותף, האט ער געהאט א טענה צו אים, פארוואס האט ער אים געגעבן דאס געלט אן זיין אנוועזהייט? זאגט ער אים דו האסט געגעבן רשות, האט ער ג'טענה'ט אז מען האט דאך אפגעשמועטט אז מען גיט נישט ארויס קיין געלט וועז איינער איז נישט דא!, און ער האט אים גערופן אין געריכט.

דער מענטש האט געגומען א לויער, אבער עס איז געווען קלאר אז ער וועט נישט געווינען, און ער האט נישט געווינען וואס צו טוען, האט אים איינער געזאגט אז ער זאל גיין צום זיידן ז"ל, איז ער געגאנגען צום זיידן, און דער זיידע האט אים געזאגט "זאג פארן ריכטער אז דו קענסט נישט געבן דאס געלט וויל דער צווייטער שותף איז נישטא".

עס איז געקומען אין געריכט, דער ריכטער האט אים געפרעגט וואס ער זאגט, האט דער לויער געטוישט זיין ענטפער, און געזאגט געריכט ער איז גרייט צו געבן דאס געלט, אבער מען זאל נאכאמאל פארליינען דעם שטר, און מ'האט פארגעליינט דעם שטר מיטין תנאי, רופט ער זיך אן: איך קען נישט צוריק געבן דאס געלט וויל דער צווייטער איז נישטא. און דער ריכטער האט אים געגעבן גערעכט. אבער ער האט אים געזאגט, דאס איז נישט דיין חכמה!, זאגט אים דער לויער דאס איז טאקע נישט מיין חכמה, נאר פונעם סיגוטער רב.

דער ריכטער איז זייער נתפעל געווארן און האט געזאגט אז ער וויל אים זעהן, איז ער דעמאלטס געקומען צו פארן קיין סיגוט צום זיידן ז"ל.

*

דער טאטע האט דערציילט אן אינטערעסאנטע מעשה. עס איז געווען ביים ערשטע קריג, מען האט דעמאלטס אריינגערוקט אלע אינגעלייט אין די ארמיי. עס איז געווען א אינגערמאן וואס האט געווינט ערגעץ אין די דערפער פון מארמאראש, עס איז געווען יום הקדוש אויפדערנאכט האט ער מורא געהאט אז מען וועט אים נעמען, איז ער אנטלאפן. איז ער געקומען אויף שבת בראשית צום זיידן, דער זיידע האט אים געגעבן אן עליה, און האט אים אויסגעלאזט וישם ה' לקין אות לבלתי הכות אתו כל מצאו. ער איז געווען אין דארף, מ'האט אים נישט גערופן, ער איז אדורך געגאנגען דעם גאנצע קריג, און מ'האט אים נישט געזעהן.

*

כ'האב געהערט פון מיין טאטן ז"ל, דער ראחובער רב האט געדארפט פארן פאהר שטיין אין מיליטער, און ס'איז אים שווער געגאנגען באפרייט צו ווערן דעמאלטס, ס'איז נישט געווען אזוי גרינג, און דער זיידע ז"ל דער עצי חיים איז געווען זייער באזארגט, און איין אינדערפרי איז איינער געקומען זאגן פארן זיידן, 'שלמה זלמן איז באפרייט געווארן', האט ער אים געזאגט, 'איך זאג דיר צו עולם הבא פאר די בשורה'.

*

אין ירושלים האט געווואוינט א איד ר' דוד הויך (מתלמידי מרן הגה"ק העצי חיים ז"ל), ער איז ממש לעצטנס אוועק, ער האט געהאט א אינטערסאנטע מעשה מיטן זיידן ז"ל, ער איז געווען א יתום, און מ'האט אים געשיקט געלט – פונדערהיים פון טשאָרדא ס'איז נעבן סיגוט – ער זאל האבן א פרוטה ביי די נשמה, און נעבן וואו מ'האט געשפילט "באָל" אין סיגעט, האט ער געדארפט אפנעמען דאס געלט, און דאס איז געווען א גרויסע עבירה, צו גיין קוקן ווי די גוים האבן געשפילט פוט-באָל, און מ'האט אים פאר'מסר'ט פארן זיידן דער עצי חיים אז ער איז געגאנגען קוקן ווי מ'שפילט, דער זיידע האט אים געלאזט רופן און האט אים אנגע'מוסר'ט, 'אויף דעם ביזסטו געקומען אהער אין די ישיבה צו גיין קוקן?!', און האט אים געגעבן א פאטש, נאכדעם האט ער זיך פארענטפערט אז ער איז נישט געגאנגען קוקן, נאר דער שליח וואס האט געברענגט דאס געלט פונדערהיים האט ער דארטן אפגענומען, האט ר' משה נאנאשער (ה"ה הרה"ח ר' משה קאהן ז"ל שהי' משב"ק אצל העצי חיים) געזאגט אז דער פאטש וועט זיין א סגולה צו אריכות ימים (כמו שידוע ממרן הגה"ק הדברי חיים ז"ל ועוד צדיקים), און ר' דוד האט טאקע מאריך ימים געווען.

---

21 מרן רבינו בעל דברי יואל ז"ל הי' מפליג מאוד את כח זכרונו של אחיו הגדול בעל עצי חיים, פ"א בעת הרצאת השיעור לפני תלמידי הישיבה ולימוד סוגיא הזכיר רבינו ז"ל דבר חידוש מהרמב"ן בעל פה מדף אחד, אמנם כאשר חפשו את מקומו בהרמב"ן מצאוהו בדף אחר, אמר אז רבינו שאצל אחיו העצ"ח לא הי' דבר כזה שיטעה מדף אחד לשני, כי ממש השכחה לא שלטה עליו, עוד אמר רבינו ז"ל פ"א אחי העצ"ח ז"ל כשהי' פוגש אדם בפעם ראשונה תיכף ומיד הכיר בו תכונת נפשו ומהותו, לא כן אצלי שלוקח לי איזה זמן וצריך אני לדבר עמו קצת, ורק אז אני מכיר מהותו ועומד על טיבו.

כל הזכויות שמורות ©